Cláir na hArdteistiméireachta

Aidhmeanna Agus Prionsabail

1. Is í aidhm ghinearálta an oideachais oibriú ar mhaithe le forbairt a dhéanamh ar gach gné den duine aonair, ag cur san áireamh forás aist6itiúil, cruthaitheach, léirmheastach, cultúrtha, mothúchánach, tromciallach, intleachtúil, morálta, fisiceach, polaitiúil, spioradálta agus sóisialta, le haghaidh a shaoil phearsanta agus baile, le haghaidh an tsaoi| oibre agus le haghaidh maireachtála imeasc an phobail agus le haghaidh caitheamh aimsire.

2. Cuirtear cláir na hArdteistiméireachta i láthair taobh istigh den aidhm ghinearálta seo, le béim af leith ar mhic léinn a ullmhú le haghaidh na riachtanas atá ann i leith breisoideachais agus breisoiliúna, le haghaidh fostaiochta agus le haghaidh an ról a bheidh acu mar shaoránaigh rannpháirteacha, fhiontracha.

3. Tá sé mar aidhm ag cláir uile na hArdteistiméireachta leanúnachas agus dul chun cinn ó chláir An Teastais Shóisearaigh a chur ar fáil, leis an gcothromafocht chuf idir forás pearsanta agus forás sóisialta (forás morá|ta agus spioradálta san áireamh), idir staidéar gairme agus ullmhúchán le haghaidh breisoideachais agus le haghaidh an tsaoil oibre agus aosaigh. Is féidir go mbeadh athrú ar an ualú coibhneasta a thugtar do na gnéithe seo de réir an chláir áirithe a ghlactar.

4. Tá na cláir faoina mbronntar an Ardteistiméireacht á dtairiscint i dtri chineál:

(i) Clár na hArdteistiméireachta

(ii) Clár Feidhmeach don Ardteistiméireacht

(iii) Clár Gairme don Ardteistiméireacht

5. Leagann cláir uile na hArdteistiméireachta béim ar thábhacht:

- foghlaim féinstiúrtha agus smaointeoireacht neamhspleách

- meon fiosraithe, smaointeoireacht chriticiúil, fadhbréiteach, féintuilleamai, tionscaint agus fiontrafocht.

- ullmhúchán do bhreisoideachas agus don saol aosach agus oibre.

6. Clár na hArdteistiméireachta (CNA)

Tá sé mar aidhm ag an gclár seo:

- a chur ar chumas mac léinn a n-acmhainneacht iomlán a bhaint amach i dtaca lena bhforás pearsanta, sóisialta, intleachtúil agus gairmiúil.

- mic léinn a ullmhú don ról a bheidh acu mar shaoránaigh atá gniomhach agus rannpháirteach

- mic léinn a ullmhú chun dul ar aghaidh chuig breisoideachas, oiliúint nó fostaiocht.

Cuireann sé oideachas leathan, cothrom ar fáil do mhic léinn cé go gceadaitear roinnt speisialtóireachta. Déantar siollabais a sholáthar i raon leathan ábhar. Déantar ábhair uile na hArdteistiméireachta a thairiscint ag Gnáthleibhéal agus ag Ardleibhéal. Ina theannta sin, déantar Matamaitic agus Gaeilge a thairiscint freisin ag Bonnleibhéal.

Is féidir feidhm a bhaint as gnóthachtáil mac léinn i gClár na hArdteistiméireachta chun crfche roghndcháin i gcás breisoideachais, fostafochta, oiliúna agus ardoideachais.

7. An Clár Feidhmeach don Ardteistiméireachta (CFDA)

Is clár ar leith é a leanann ar feadh dhá bhliain agus atá ceaptha do na mic léinn úd nach mian leo dul ar aghaidh dfreach chuig oideachais trfú leibhéil nó dóibh siúd nach bhfuil freastal cul á dhéanamh ara gcuid riachtanas, barrmhian agus infheidhmeachta i gcláir elle na hArdteistiméireachta.

Tá tri phrfomhghné i struchtúr An Chláir Fheidhmigh don Ardteistiméireacht-gnéithe atá comhghaolmhar agus ag brath ar å chéile:-

- Gairmullmhúchán
- Gairmoideachas
- Oideachas Ginearálta

Tá taithf oideachasúil de chineál gniomhach, praiticiúil agus mac léinn-lárnach ag baint leis.

8. An Clár Gairme Don Ardteistiméireacht (CGDA)

Tá sé mar aidhm ag an gclár, go háirithe:

- meon fiontraiochta agus tionscnaimh a chothú sna daltai
- forbairt a dhéanamh ar scileanna idirphearsanra, gairmiúla agus teicneolaiochta.

Déanann mic léinn CGDA staidéar ar iosmhéid de chúig ábhar Ardteistiméireachta (ag Ardleibhéal, Gnáthleibhéal nó Bonnleibhéal), Gaeilge agus dhá ábhar ó ghrúpai ábhar gairmiúla atá sonraithe san áireamh. Tá orthu freisin cúrsa aitheanta i Nuatheanga Eorpacha a ghlacadh, seachas Gaeilge nó Béada. Ina theannta sin glacann mic léinn tri Mhodúl Nasctha a sholáthraionn comhleanúnachas curaclaim don CGDA.

GAEILGE NA hARDTEISTIMÉIREACHTA

SIOLLABAS DON GHNÁTHLEIBHÉAL

SIOLLABAS DON ARDLEIBHÉAL

AN CÓRAS MEASÚNACHTA: GNÁTHLEIBHÉAL AGUS ARDLEIBHÉAL

GNÁTHLEIBHÉAL

CLÁR

Lch:

An Siollabas: Nóta	1
Aidhmeanna Ginearálta	1
An Ghaeilge agus Forbairt an Dalta	2
An Cúrsa Gnáthleibhéil: Sainiú	2
An Cultúr Gaelach	2
An Fheasacht Teanga	3
Cuspóirí Múinteoireachta	4
Feidhmeanna	6
Topaicí agus Feidhmeanna	**8**
AguisIn I (Na Giotal próis dualgais, 1997, 1998, 1999)	27
Aguisin II (Na dánta dualgais, 1997, 1998, 1999)	28
Aguisin III (Liosta de Thopaici)	29

An Siollabas: Nóta

Tugtar aird faoi leith s asiollabas ar ha riachtanais seo:

(a) go mbeadh leanúnachas s a siollabas seo ó shiollabas an Teastais Shóisearaigh chun go bhféadfai gach a bhfuil sealbhaithe ag na daltai a leathnú, a dhoimhniú agus a bhuanú;

(b) go n-aithneofaf cúlraf agus cumais éagsúla ha ndaltaf;

(c) go dtabharfaf aitheantas s ateagasc agus s amheasúnú do na scileanna seo: cluastuiscint, labhairt, léarnhthuiscint agus scdobh.

Aidhmeanna Ginearálta

Is lad seo thios ha haidhmeanna ginearálta a bhaineann le múineadh na Gaeilge ag an leibhéal seo:

(a) Deis a thabhairt do na daltaf an Ghaeilge a shealbhú de réir a n-acmhainne, s atslf is go mbeidh siad ábalta páirt ghn{omhach a ghlacadh i saol dátheangach ha tfre.

(b) Cumas Gaeilge na ndaltaf a fhorbairt i dtreo is go mbeidh gach scil teanga (éisteacht, labhairt, léamh, scrfobh) acu de réir a n-acmhainne.

(c) Léargas a thabhairt do na daltaf ar chultúr agus ar shaiocht Ghaelach na hÉireann agus deiseanna a chur ar fáil dóibh é seo a bhlaiseadh trfd an teanga, an ceol, an stair, an litrfocht agus mar sin de..

(d) Meon dearfach i leith na teanga a chothú sna daltaf, ag cur san áireamh gurbh fhéidir gurb f an Ghaeilge san Ardteistiméireacht an teagmháil fhoirmiúil dheiridh a dhéanfadh formhór na ndaltaf leis an teanga.

(d) Féinrnheas agus féinmhuinfn na ndaltaf a chothú trf thuiscint a thabhairt dóibh ar a bhféiniúlacht agus a r an-oidhreacht chultúrtha.

(e) Go mbeadh mar thoradh ar mhúineadh na Gaeilge go gcothófaf dearcadh dearfach iontu ar fhoghlaim teangacha agus ar chainteoir(teangacha elle, mat aon le meas ar chultúir agus ar shafochta/eile.

(f) Taitneamh agus spreagadh intleachtúil agus mothúchánach a sholáthar do na daltaf i gcomhthéacs na Gaeilge.

An Ghaeilge agus Forbairt an Dalta

Laistigh den siollabas Gaeilge ag an leibhéal seo déanfar cúram d'fhorbairt an dalta. D[reofar ar ha gnéithe seo:

(a) Forbairt phearsanta agus shóisialta an dalta a chur chun cinn.

(b) Cumas samhlafochta, cruthaitheach, aeistéitiúil agus mothaitheach an dalta a fhorbairt.

(c) Dearcadh agus scileanna staidéir a chothú a chabhróidh leis an dalta ó thaobh tortha[acadúla, saol oibre, agus caitheamh aimsire de.

(d) Cumas anailfse, urlabhrafochta agus cuimhne an dalta a fhorbairt.

(e) Tuiscint a chothú s a dalta ar ghnás na Gaeilge agus ar nádúr na cumarsáide inti.

(f) Cabhrú leis an dalta leas a bhaint as na buntáisfi a bhaineann le bheith ilteangach.

(g) Cabhrú leis an dalta teacht ar shaiocht ha Gaeilge.

(h) A chur ar chumas an dalta c ú r s atrfú leibhéal s aGhaeilge a leanúint.

An Cúrsa Gnáthleibhéil: Sainiú

Tái gceist s a chúrsa seo:

(i) Freastat a dhéanamh ar ha daltaf

   (a) a rinne cúrsa an Ghnáthleibhéil s aTeastas Sóisearach agus ar éirigh go sásúil leo ann,

   (b) a rinne cúrsa an Ardleibhéil agus a rinne dul chun cinn áirithe ann ach fós a mbeadh taon teoranta chumais teanga acu,

   (c) a rinne cúrsa an Bhonnleibhéil agus a rinne dul chun cinn suntasach ann.

(ii) Go gcuirfl' béim chui ar ha scileanna ginchumais agus gabhchumais.

(iii) Go bhfaigheadh daltafi an leibhéil seo léargas áirithe ar an gcultúr Gaelach, agus ar litrfocht na Gaeilge.

An Cultúr Gaelach

Ar aon dul le cúrsa an Bhonnleibhéil, déanfar cúram sa chúrsa seo de thábhacht oidhreacht chultúrtha na Gaeilge. Tái gceist anseo go bhfaighidh daltaf léargas maith ar ghnéithe den chultúr sin a bhaineann go dlúth le comhthéacs stairiúil aqus comhthéacs comhaimseartha na Gaeilge.

Tabharfar deis do mhúinteoirf tuiscint a thabhairt dá gcuid daltaf ar thábhacht an chultúir Ghaelaigh i gcomhthéacs mhúineadh mhór-réimse uimhir 3 de ha topaicf a luaitear thfos, i.e. "An Ghaeilge Timpeall Orainn".

Moltar áfach go bhfaighidh daltaf an deis chéanna leis an gcultúr Gaetach a bhlaiseadh laistigh de na mór-réimsf eile sna topaicf úd chomh maith. Nfor cheart go bhféachfaf ar an ngné chultúrtha seo mar "aguisfn" leis féin nó mar "chuid eile" den chúrsa a gcaithfi' treabhadh trfd.

Ba cheart a oiread a,qus ab fhéidir an .qhné chultúrtha a fhf isteach ,qo nádúrtha le múineadh na scileanna tean.qa, m.sh. d'fhéadfaf tagairtf a dhéanamh do logainmneacha, do shloinnte srl. laistigh de cheacht bunaithe ar théama an teaghlaigh nó an cheantair dúchais.

Táthar ag súil go ndéanfar iarracht trid an ngné chultúrtha den chúrsa tuiscint na ndaltaf ara n-ionaid féin sa phobal dátheangach a shaibhriú agus a iomlánú.

An Fheasacht Teanga

Is féidir leas a bhaint as an eolas agus as an taithf atá ag daltaf ar chórais teangacha eile i gcás mhúineadh ha Gaeilge chomh maith.

Aithneoidh daltaf rudai suntasacha faoin nGaeilge óna gcuid eolais ar an mBéarla agus ar na nuatheangacha, mar shampla. Tá aithint na ndifrfochtaf agus na gcosúlachtaf sin tábhachtach d'insealbhú ceart na teanga, m.sh. briathar ag tús na habairte sa Ghaeilge, córas éagsúil deilbhfochta, srl.

Moltar chomh maith go mbeidh deis ag daltai machnamh a dhéanamh ara gcuid iarrachtaf féin leis an nGaeilge a fhoghlaim. Léirftear go minic go bhfuil feidhm thairbheach ag an sórt machnaimh sin i gcás insealbhú na spriocteanga.

Tabharfar deis do mhúinteoirf sa chúrsa seo roinnt eolais i dtaobh ha teanga a chur faoi bhráid na ndaltaf i gcomhthéacs mhúineadh mhór-réimse uimhir 3 de na Topaicf, "An Ghaeilge Timpeall Orainn," atá rianaithe thfos (eolas faoin teanga féin, faoin nGaeltacht, faoi chanúintf, faoi fhocail iasachta). Rachaidh sé sin go mór chun tairbhe na ndaltaf agus maolóidh sé roinnt mhaith ar an dua a bhaineann le córas foclóra, comhréire agus deilbhfochta na Gaeilge a insealbhú i gceart.

Cuspóiri Múinteoireachta

Beifear ag súil go mbeidh na cumais seo a leanas ag na daltaf ar chrfochnú an chúrsa seo dóibh.

A. Tuiscint

(i) Teanga Labhartha (Cluastuiscint)

Go mbeidh ha daltaf in ann tuiscint a bhaint as comhráite bunaithe ar ghnáthábhair údaracha de réir na dtopaicf.

Go mbeidh siad in ann tuiscint a bhaint as mfreanna nuachta agus tuairisce/giotaf oiriúnacha as cláir raidió/teiliffse.

Go mbeidh siad in ann tuiscint a bhaint as fógraf/teachtaireachtaf 7ri.

(ii) Téacsanna Scrfofa (Léamhthuiscint)

Go dtuigfidh na daltaf téacsanna scrfofa a bheidh ag teacht go dlúth lena gcuid taithf agus spéise agus a bheidh grádaithe dá réir (m.sh. ailt irise nó nuachtáin; giotaf as téacsanna pearsanta; dialanna, sri.).

Go dtuigfidh ha daltaf giotaf oiriúnacha litrfochta, idir phrós agus fhilfocht.

(iii) Litriocht

Ag eascairt as a bhfuil i gceist in aidhm "(c)" de na hAidhmeanna Ginearálta, tá s éi gceist go ndéanfaf saothrú ar litrfocht ha Gaeilge, idir phrós agus fhilfocht.

B. Labhairt

Go mbeidh na daltaf in ann páirt ghnfomhach a ghlacadh i gcomhrá ar ábhar na dtopaicf.

C. Scriobh

Go mbeidh ar chumas na ndaltaf tascanna scrfbhneoireachta a c h u r igcrfch; m.sh. ait, litir, scéal, comhrá, cuntas, sri.

D. Prós

(a) Ainmneofar cnuasach gairid próis bunaithe ar na critéir seo thios:

- cúig ghiota próis a bheidh s achnuasach (cf. Aguisfn I)
- ábhar taitneamhach spéisiúil a bheidh ann
- athrófar ábhar an chnuasaigh gach ~ bliana

- o cuirfear an ghnéaschothromafocht san áireamh i roghnú an ábhair seo
- o beidh ábhar s achnuasach a bhainfidh le saol na cathrach agus le saol na tuaithe

*(b) Ina theannta seo nf mór do mhúinteoirf an oiread céanna ar a laghad d'ábhar oiriúnach eile próis a roghnú agus a shaothrú lena gcuid daltaf.

E. Filiocht:

(a) Ainmneofar cnuasach gairid filfochta bunaithe ar ha critéir seo thfos:

- o Cúig dhán a bheidh s a chnuasach (cf. Aguisfn II).
- o Filfocht nua-aimseartha is mó a bheidh s achnuasach seo.
- o Athrófar na dánta gach tr_f bliana.
- o Cuirfear an ghnéaschothromafocht san áireamh i roghnú ha ndánta.
- o Beidh baint áirithe ag na dánta seo le topaicf an tsiollabais.

*(b) Ina theannta seo nf mór do mhúinteoirf an oiread céanna a r alaghad de dhánta oiriúnacha eile a ro,qhnú agus a shaothrú lena gcuid daltaf.

**N.B.* *Déantar tuilleadh soiléirithe ar an roghnú seo sna Treoirlinte a ghabhann leis an siollabas seo.*

- o cuirfear an ghnéaschothromafocht san áireamh i roghnú an ábhair seo
- o beidh ábhar s achnuasach a bhainfidh le saol ha cathrach agus le saol na tuaithe

*(b) Ina theannta seo nf mór do mhúinteoirf an oiread céanna a r alaghad d'ábhar oiriúnach eile próis a roghnú agus a shaothrú lena gcuid dattaf.

E. Filiocht:

(a) Ainmneofar cnuasach gairid filfochta bunaithe ar na critéir seo thfos:

- o Cúig dhán a bheidh s achnuasach (cf. Aguisin II).
- o Filfocht nua-aimseartha is mó a bheidh s achnuasach seo.
- o Athrófar na dánta gach tri bliana.
- 0 Cuirfear an ghnéaschothromaiocht san áireamh i roghnú ha ndánta.
- o Beidh baint áirithe ag na dánta seo le topaicf an tsiollabais.

*(b) Ina theannta seo nf mór do mhúinteoirf an oiread céanna a r alaghad de dhánta oiriúnacha elle a ro,qhnú, agus a shaothrú lena gcuid daltai.

*N.B. *Déantar tuilleadh soiléirithe ar an roghnú seo sna Treoirlfnte a ghabhann leis an siollabas seo,*

Ag áitiú

Rudaf a iarraidh ar dhuine eile
Iarraidh af dhuine rud éigin a dhéanamh
Cabhair a iarraidh
Cead a iarraidh
Comhairle a thabhairt
Éileamh a dhéanamh
Moladh a dhéanamh
Rabhadh a thabhairt

Ag cur mothúcháin in iúl

Mothúcháin a nochtadh agus a aithint
Taitneamh, pléisiúr, sásamh a chur in iúl
Mfthaitneamh agus mfshastacht a chur in iúl
Fearg, dfomá, aiféala a nochtadh
Imnf a chur in iúl
Cathú, brón a chur in iúl
Grá, fuath, déistin a chur in iúl, sri.

Ag leasú na cumarsáide

Easpa tuisceana a chur in iúl
Comhrá a choimeád s atsiúl
Ag iarraidh ar dhuine rud a athrá
Ag iarraidh ar dhuine rud a shoiléiriú nó a mhiniú
Ag iarraidh ar dhuine focal a litriú

Topaici agus Feidhmeanna

Nil sna topaicf atá ainmnithe thios ach meán chun úsáid nádúrtha na teanga a chur chun cinn i measc daltaf trf shamplaf dflse den teanga a chur faoina mbráid agus lad a spreagadh chun cumarsáide.

Ba cheart i gcónai na scileanna teanga atá sealbhaithe acu ón Teastas Sóisearach a bhuanú, a dhoimhniú, agus a fhorbairt a thuilleadh. Ciallafonn an fhorbairt seo go múinfear breis foclóra, múnlaf agus struchtúir dóibh sa chaoi go leathnófar ar taon a gcumais sna scileanna uile, idir ghabhchumas agus ghinchumas.

Ina theannta sin, ciallafonn "forbairt teanga" ag an leibhéal seo go mbeidh tuiscint á tabhairt don dalta ar leibhéil éagsúla teanga agus ar chineálacha éagsúla téacsanna agus go mbeidh tuiscint nfos doimhne aige/aici ar an bhfeasacht teanga, ar chultúr agus ar litrfocht na Gaeilge.

Moltar don mhúinteoir a roghnú féin a dhéanamh de ha topaicf atá ainmnithe agus de thopaic[eile a gcuireann daltaf spéis iontu chun sufmh nádúrtha churnarsáide a chothú sa rang.

Déantar sé mhór-rangú thfos ar raon leathan de thopaicf a bhféadfaf leas a bhaint astu. Tá samplaf den saothrú feidhmiúil a d'fhéadfaf a dhéanamh orthu luaite thfos.

Ni gá tagairt do na fo-theidil go léir atá rianaithe thfos, ach moltar don mhúinteoir ábhair dhflse a bhaineann leis na réims(éagsúla a chur faoi bhráid ha ndaltaf aqus tascanna cul a bhunú orthu. Nfl sna fo-theidil seo ach treoir don mhúinteoir a chabhróidh leis/léi forbairt chuf a dhéanamh ar gach topaic.

Ba cheart go mbeadh an t-ábhar féin dúshlánach agus sofaisticiúil ar shlf a bheadh ag teacht le staid forbartha na ndaltai. Nf foláir, mar sin féin, leibhéal teanga na n-ábhar a choimeád chomh neamhchasta agus is féidir.

Ba cheart an méid atá sna topaicf a fhorbairt chun cabhrú le daltaf léargas a fháil a litrfocht agus ar chultúr na Gaeilge.

N.B. Déantar a thuilleadh soiléirithe ar an tsl[ina bhféadfa/ na topaici seo a ionramháil sna Treoirl[nte a ghabhann leis in siollibas seo.

Rangú na dTopaici

1. An Dalta féin agus a Thimpeallacht
2. Cúrsaf Scoile agus Oibre
3. An Ghaeilge Timpeall Orainn
4. Saol an Duine Óig
5. Na Meáin Chumarsáide
6. Ábhair eile a gcuireann daltai spéis iontu.

Saothrú Feidhmiúil

Seo thfos samplaf d'fheidhmeanna úsáide teanga a d'fhéadfaf a chomhlfonadh le bheith páirteach i ngnfomhafochtaf teanga bunaithe ar na topaicf éagsúla agus a bhféadfaf suimh chumarsáide agus idirbheartafochta a bhunú orthu sa seomra ranga. Nf liosta iomlán crfochnúil atá anseo, agus nfl bac af mhúinteoirf cinn eile nach iad a mholadh agus a úsáid. Cuirtear an fhorbairt teanga ón Teastas Sóisearach in iúl trf na heiseamláid, mar a bhfuil noda agus léir!u.' chomh maith ar an leibhéal oiriúnach teanqa.

1. An Dalta Féin a,qus a T(h)impeallacht

Spriocanna

Bheith inniúil ar thuiscint a bhaint as cineálacha éagsúla Gaeilge labhartha agus scrfofa bunaithe ar réimsf cumarsáide a bhaineann leis an ábhar seo.

Bheith inniúil ar labhairt go muinfneach i ngnáthshufomhanna cumarsáide a bhaineann leis an teaghlach agus leis an timpealtacht - comhráite (rólaithris), cur sfos a dhéanamh, moltaf a dhéanamh, roghanna a chur in iúl, pi~ teoranta a dhéanamh, sri.

Bheith ábalta tascanna scrfbhneoireachta bunaithe ar an ábhar seo a chur i gcrfch.

Topaic	Feidhm Úsáide	Eiseamláiri
1.1 An Teaghlach	(a) Cur in aithne	Bhf rué ag caint leat faoi mo dheartháir - sin é thall ansin e .
		Ba mhaith liom tú a chur in aithne do Phól.
		C é hé an boc/diabhal sin?
	(b) Sonraf pearsanta a thabhairt	Táimid ag cur fúinn ar imeall Çn bhaile.
		Nfl rnórán a d'fhéadfaf a rá faoin áit féin.
		Nf mhaireann m'athair.
	(c) Cur sfos a lorg/thabhairt	Is dlfodóir f mo mháthair.
		Rugadh Daid i Manchain ach d'aistrigh s égo hEirinn tar éis dó Mam a phósadh.
		Cár rugadh thú?
1.2 Áit Chónaithe	(a) Cur sios a lorg/ thabhairt	Cén cineál áite f sin? Ni fhéadfá gearán a dhéanamh faoin áit.

Topaic	Feidhm Usáide	Eiseamláiri
	(b) Treoracha a thabhairt	Ar dheis uait ansan. Cas faoi dheis ag an gcrosaire. T ásé dfreach timpeall an chúinne/choirnéil uait.
	(c) Tuairimf a nochtadh	Déarfá gur áit iargúlta f. Measaim gur áit aoibhinn f.
	(d) Amhras a léiriú	Meas tú? Do bharúil? N'fheadar.
	(e) Gearán a dhéanamh	Nfl ár ndóthain áiseanna againn. Nfl oiread is club óige ann!
1.3 Cairde	(a) Cur in aithne	**Feic 1.1 a.**
	(b) Coinne a shocrú	An mbeifeá sásta bualadh liom anocht ag a deich a chlog? Buailfidh m éleat ag a seacht.
	(c) Tréithe a chur in iúl. (Cur sfos a dhéanamh)	An rud a chuireann isteach orm faoi ná go bhfuil sé an-leithleasach. Is duine an-bhródúil é.
	(d) Geallúint a thabhairt	Tig leat brath orm. Beidh mé ann, cinnte.
	(e) Cuireadh a thabhairt	An dtiocfaidh tú go dtf an dioscó in éineacht liom? An bhfuil tú ag teacht?

Topaic	Feidhm Úsáide	Eiseamláiri
	(tf) Rud(ai) a iarraidh ar dhuine	An ndéanfá gar dom? An ndéanfá rud orm?
	(g) Comhairle a thabhairt	Mholfainn duit gan dul **leis.** Tá sé chomh maith agat é a dhéanamh.
	(h) Mothúcháin a nochtadh	Cuireann Darach fearg orm. Bhf mé ar mire le háthas.
1.4 Caitheamh Aimsire	(a) Cur sios a lorg is a chur in iúl	Cén caitheamh aimsire atá agat? Cad é/Céard é an caitheamh aimsire is fearr leat? Taitnfonn cispheil liom. Táim craiceáilte i ndiaidh ceoil/faoi cheol
	(b) Spéis nó suim a nochtadh	Tá an-suim go deo agam sa cheol sin. Ceannafm a lán irisf. Féachaim go minic ar shraithdhrámaf. Féachaim ar fhfseáin ag an deireadh seachtaine go hiondúil.
	(c) Rogha a chur in iúl	B'fhearr liom dul ag snámh. Is fearr liom an pheil mlle uair ná é.

Topaic	Feidhm úsáide	Eiseamláiri
	(d) Treoracha a thabhairt	Caith chugam an liathróid. Ná cuir ar forafl é.
1.5 Airgead	(a) Fiafrai	Cé mhéad atá ar X? An mór atá ar X?
	(b) Cur sfos a dhéanamh	Is fiú X a cheannach. Thug m~ £5 air. Nfor thug mé ach £2 air.
	(c) Earrai a dhfol is a cheannach	Tabhair dom an ceann sin, An gceannóidh tú uaim é?
	(d) Cuntas a oscailt i mbanc, in oifig an phoist nó i gcumann creidmheasa.	Ba mhaith liom cuntas a oscailt.
	Airgead a chut isteach is a tharraingt amach	Teastafonn uaim £10 a tharraingt amach ~n/as an gcuntas seo.

2. **Cúrsai Scoile agus Oibre**

Baineann cúrsai scoile agus fostafochta go dlúth le saol an duine óig. Ba cheart gach deis a thabhairt do dhaltaf, mar sin, labhairt faoi ha cúrsaf seo i ngnáthshufmh chumarsáide s arang, agus a gcuid tuairimi, fadhbanna sri. a nochtadh agus a mhalartú a r a chéile.

Spriocanna

Bheith inniúil ar thuiscint a bhaint as cineálacha éagsúla Gaeilge labhartha agus scrfofa bunaithe ar an ábhar seo.

Bheith ábalta labhairt go muinfneach i ngnáthshufmh chumarsáide ar scoil agus ar láthair na hoibre, agus plé a dhéanamh ar chúrsai scoile agus ar shlite beatha.

Bheith inniúil ar thascanna scrfbhneoireachta a chomhlfonadh bunaithe ar an ábhar seo.

Topaic	**Feidhm Úsáide**	Eiseamláiri
2.1 Ábhair scoile aqus scrúduithe	(a) Cur sfos a lorg is a thabhairt	Tá seacht n-ábhar ar siúl agam. **Tá Béarla suimiúil.**
	(b) Tuairim a nochtadh is a lorg	Ceapairn go bhfuil s é **suimiúil.** Cad é do bharúil faoi?
	(c) Leithscéal a ghabháil	Tá brón orm faoi bheith déanach. Gabhaim pardún agaibh.
	(d) A rá go nó nach bhfuil rud éigin ar eolas agat.	Nfl mórán eolais agam faoi .... Nfor chuala mé riamh faoi ....
	(e) Rogha a chur in iúl	B'fhearr liom Béarla ná Stair. Tá an Fhraincis nfos suimiúla.

Topaic	Feidhm Úsaide	Eiseamláiri
	(f) Cabhair a iarraidh	An féidir leat cabhrú/cuidiú liom?
	(g) Easpa tuisceana a chur in iúl.	Ni thuigim é sin. Ni féidir liom/Ni thig liom é sin a thuiscint.
2.2 Rialacha	(a) Treoracha a thabhairt agus a thuiscint.	Nfl cead tabac a chaitheamh.
	(b) Tuairim a nochtadh	Tá ciall leis an dail sin. Lufonn s ésin le réasún.
	(c) Leithscéal a ghabháil	Ni raibh fúm cur isteach ort. Brón orm cur isteach oraibh.
2.3 An Triú Leibhéal	(a) Rogha a chur in iúl	B'fhearr liom dul go dtf an Coláiste Réigiúnach. Tá s éri(os gaire dom.
	(b) Spéis a nochtadh	Tá suim agam san fheirmeoireacht. Taitnionn s éliom bheith ag obair amuigh faoin aer. Nf thaitneodh obair oifige liom.

Topaic	Feidhm Úsáide	Eiseamláiri
	(c) Cur sfos a thabhairt	Tá cúrsa an-mhaith i nGaillimh. Tá sé ar intinn/aigne agam teastas a bhaint amach sa data bliain. Cúrsa tri bliana atá ann.
	(d) Comhairle a lorg is a thabhairt	An molfá dom an cúrsa seo a dhéanamh?
	(e) D6chas a chur in iúl	Tá súil agam go bhfaighidh m~ na pointf, ach tá m~ in amhras.
2.4 Cúrsai Oibre	(a) Rogha a chur in iúl	B'fhearr liom bheith ag obair amuigh faoin aer.
	(b) Cur sfos a lorg is a thabhairt	Is gruagaire tusa le fada. An bhféadfá insint dom faoin sórt oibre a dhéanann tú?
	(c) Treoracha a thabhairt agus a thuiscint.	Freagair an fón, le do thoil. An rachfá amach sa veain chun iad a bhailiú?
	(d) Beannú ar an bhfón.	Seo Trá U 21431.
	(e) Teachtaireachtai a thógáil	An bhféadfainn teachtaireacht a thabhairt di? Dúirt tú gur mhaith leat bualadh leis inniu ara tri.

Topaic	Feidhm Úsáide	Eiseamláiri
	(0 Teachtaireachtaf a chur ar aghaidh	Ghlaoigh Mac Uf Shé agus dúirt sé nach mbeadh sé ag an gcruinniú. Dúirt sf gur mhaith léi bualadh leat inniu ag a tri. Tá moill air sa trácht. Chuir an garáiste ordú eile chugainn.
	(g) Leithscéalta a ghabháil	Nfl sf san oifig faoi }áthair. N{l sé anseo inniu; tá sé tinn. Beidh sf chugat gan mhoill. An dteastafonn uait labhairt le duine ar bith eile?
	(h) Ceisteanna a chut	An bhfuil cead agam an veain a thiomáint? Conas a úsáideann tú/úsáidtear an gléas seo? An gá dom ragobair a dhéanamh?

3. An Ghaeilge Timpeall Orainn

Ba chóir a oiread agus is féidir den teanga bheo atái dtimpeallacht ha ndaltaf a úsáid chun iad a spreagadh chun foghlama. D'fhéadfaf leas a bhaint as na topaicf atá luaite leis an ábhar seo chun tuiscint na ndalta[ar an ,qcultúr Gaelach a shaibhriú agus a dhoimhniú.

Spriocanna

Bheith inniúil ar thuiscint a bhaint as cineálacha éagsúla Gaeilge labhartha agus scriofa bunaithe ar an ábhar seo.

Bheith ábalta plé teoranta a dhéanamh ar thuairimf i leith na teanga agus an chultúir. Bheith in ann déileáil le sufmh chumarsáide Gaeilge.

Bheith ábalta tascanna scrfbhneoireachta bunaithe af an ábhar seo a chur i gcrfch i sir ghrádaithe, theoranta.

Topaic	**Feidhm Úsáide**	**Eiseamláiri**
3.1 An Ghaeilge Timpeall orainn	(a) Cur sfos a lorg is a thabhairt	Labhrafonn siad Gaeilge s a bhaile. Nach ón nGaeltacht duitse?
	(b) Tuairim a nochtadh	Is breá liom "Ecu, Ecu!" Tá an ghráin dhearg agam af .... Nf maith liom é beag ná mór.
	(c) Spéis a nochtadh	Ba mhaith liom bheith in **ann** port a sheinm. Tá na scéalta béaloidis sin an-spéisiúil.
	(d) Inniúlacht a chur in iúl	Tá mo chuid Gaeilge ag dul i bhfeabhas de réir a chéile. Tá neart Gaeilge ag an gcailfn sin.

Topaic	Feidhm Úsáide	Eiseamláiri
3.2 An Ghaeilge ar ha meáin	(a) Cur sfos a dhéanamh	Is clár cúrsaf reatha é.
	(b) Tuairim a nochtadh	Is doigh liom/Measaim/Is é mo bharúil gur clár maith é sin, ach tá clár maith eile ar
		Chuala mé Seapánach ar an gclár sin ag labhairt Gaeilge. Nach raibh s ésin sulmLúfl.
3.3 An Ghaeilge aqus Féiniúlacht	(a) Fiafraf	An fiú do dhuine Gaeilge bheith aige/aici?
	(b) Seasamh a ghlacadh	Bheinn féin go láidir i bhfábhar/ar son na teanga.
		Cur amú ama ar fad is ea é!
	(c) Cur sfos a lorg is a thabhairt	Is cuid dár n-oidhreacht f.
		An labhráitear Gaeilge anseo?
		Än bhfuil aon chraobh den Chonradh ann?
		An bhfuil eagrais Ghaeilge anseo?
3.4 An Ghaeltacht	(a) Lóistfn a chur in áirithe	An mbeadh lóistfn agat don triúr againn?
	Áit ar chúrsa a chur in áirithe	Ba mhaith liom seomra a chur in áirithe don deireadh seachtaine.
		An bhfuil aon áit fágtha ar an gcúrsa?

Topaic	Feidhm Úsáide	Eiseamláiri
	(b) Our sios a dhéanamh	Is áit iontach i, Tá saol dian againn anseo. Tá stiúideo Raidió na Gaeltachta thall ansin. D'oscail siad monarcha nua anseo trf bliana ó shin. B[onn céil[/dioscó ar siúl gach deireadh seachtaine.
	(c) Easpa tuisceana a chur in iúl	Nf thuigim céard is brf le .... T íblas an-láidir a r acuid cainte.
	(d) Ag iarraidh ar dhuine rud a athrá	Arfs, le do thoil, Céard é féin?/cad é a dúirt tú?
3.5 An Ghaeilge aqus Teangacha Eile	(a) Eolas a lorg is a thabhairt	An mó teanga atá san Aontas Eorpach? **T á**an focal sin cosúil leis an bhfocal Gearmáinise. Cé acu is deacra, an dóigh leat, Gaeilge n~ Fraincis?
	(b) Comparáid a dhéanamh	Tá an foclóir nfos casta. Tá an ghramadach nios deacra. Tá an Ghaeilge nfos fusa.

Topaic	Feidhm úsáide	Eiseamláiri
	(c) Tuairisc a thabhairt	Tá teanga dá gcuid féin ag muintir ha Catalóine.
		Ar nós na Gaeilge, is teanga Cheilteach f an Bhriotáinis.
		Chloisfeá Breatnaigh ag labhairt Breatnaise ag na cluichf rugbaf i mBaile Átha Cliath.

4, **Saol an Duine Oig**

Is breá le daoine óga pi~ a dhéanamh ar an saol thart timpeall orthu. Ba chóir cabhrú leo é sin a dhéanamh i gcomhthéacs na Gaeilge chomh maith tri shuimh chumarsáide a chruthú a mheallfadh lad chun a gcuid tuairimf, fadhbanna sri. a nochtadh dá chéile.

Spriocanna

Bheith inniúil ar thuiscint a bhaint as cineálacha éagsúla Gaeilge labhartha agus scriofa bunaithe ar an ábhar.

Bheith ábalta tuairimi a nochtadh faoi shaol an duine óig inniu agus plé teoranta **a** dhéanamh orthu.

Bheith ábalta tascanna scribhneoireachta a chomhlionadh agus úsáid chliathánach á baint as ábhar na dtopaid seo,

Topaic	**Feidhm Úsáide**	**Eiseamláiri**
4.1 Caitheamh Aimsire **Saol** Sóisialta	(a) Cur sfos a lorg is a thabhairt	An mbeidh cluiche ann amárach? Eagrafonn an scoil dioscó ag deireadh gach téarrna. An bhfuil airgead agati gcomhair na ceolchoirme? Bhf rué ag feitheamh sa scuaine óna sé ar maidin chun an tic~ad a cheannach. N[I go leor áiseanna ann.
4.2 ,Cultúr Daoine óga	(a) Cur sios a dhéanamh is a lorg	Cad sórt/cineál éadai a bhf á gcaitheamh aici? D'eisigh siad albam nua an tseachtain seo caite. Tá an ceol sin gránna.

Topaic	Feidhm Úsáide	Eiseamláiri
Ceol, Spórt, Faisean, Ceolchoirmeacha, Irisi, Scannáin, Fiseáin, Cluichi Riomhaireachta.	(b) Tuairimf a nochtadh	Ni raibh an scannán thar mholadh beirte. Bhi an cheolchoirm go hiontach.
4.3 Faisean	(a) Tuairim a nochtadh	Ni chaithfinn bróga mar sin. Tagann sé duifi Tá sé sin an-fhaiseanta.
	(b) Cur sios a thabhairt	Tá Ifne cnaipi ann. Tá strfocai bána ag gabháil trid. Go maire is go gcaithe tú éi
4.4 Creideamh a,qus Cúrsai Córa	(a) Tuairim a nochtadh	Cuireann sé dfomá/fearg orm go bhfuil .... Tá gorta fós ann. Goilleann an bochtanas orm.
4.5 An Timpeallacht	(a) Tuairim a nochtadh	Tá rué iontach buartha faoin truailliú san abhainn. Tá an clós salach arfs.
	(b) Réiteach a thairiscint	Pioc suas é! Caith sa bhosca bruscair é. Ba chóir dó X Y a dhéanamh.

Topaic	Feidhm Usáide	Eiseamláiri
4,6 Fostafocht aqus Dffhostafocht	(a) Tuairim a nochtadh	Cuireann s éisteach orm.
		Tá mo dheartháir as obair le fada; nfl s ésin ceart ná cóir.
		Tá an locht ar ....
	(b) Réiteach a thairiscint	B'fhiú triail a bhaint as X Y.
		B'fhearr .... a dhéanamh.
4.7 Imirce	(a) Miniú a lorg is a thabhairt	Téann gach duine/achan duine/chuile dhuine anseo go Meiriceá.
	(b) Tuairim a nochtadh	Is mór mar a ghoilleann sé orm.
		Nil s ésin ceart ná cóir.
4.8 Alcól, Tabac, Drugai agus Cúrsai Sláinte	(a) Tuairim a nochtadh	Nil dealramh ar bith leis sin.
		Nfl cuma ná caoi air.
		Is galar maffach é SELF.
4.9 Foréigean a,qus Coireanna	(a) Tuairim a nochtadh	Tá s é scéiniúil.
		Bheadh eagla orm dá mbeinn ann.
	(b) Réiteach a thairiscint	B'fhearr fanacht tamall eile.

5. **Na Meáin Chumarsáide**

Spriocanna

Bheith inniúil ar thuiscint a bhaint as cineálacha éagsúla Gaeilge labhartha agus scrfofa a mbeadh baint acu leis an ábhar seo.

Bheith ábalta tuairim a nochtadh agus plé teoranta a dhéanamh ar an ábhar.

Bheith ábalta téacsanna scrfbhneoireachta a chur le chéile agus úsáid chliathánach á baint as ábhar na dtopaicf seo.

Topaic	**Feidhm úsáide**	Eiseamláid
5.1 Raidió a,qus Teilifis	(a) Tuairim a nochtadh is a lorg	Céard f do thuairim faoi? Cad i do thuairim faoi? Cad é do bharúil faoi?
		Drochscéalta ar fada bhfonn ann, dar liom.
		Ar éist tú leis an gclár aréir?
5.2 .Nuachtáin agus Irisi		Cuireann s é déistin orm.
5.3 Fadhbanna na Tire		Tá s é scannallach,
5.4 Cúrsai Náisiúnta aqus Idirnáisiúnta	(b) Mothúcháin a nochtadh	Táim ar buile leat.
		Bhf lúcháir orm nuair a chuala rué ....
	(c) Easpa suime a léiriú	Tá mé ró-ghafa. Tá mé ró-bhroidiúil.
		Nf bhfonn an t-ara agam bheith ag féachaint ar an teiliffs.
	(d) Réiteach a thairiscint	Is é leigheas a bheadh agamsa air ná ....

6. Ábhair Eile a gCuireann Daltai Spéis Iontu

Ba chólr saothrú *feidhmiúil* ar aon dul lena bhfuil déanta anseo a dhéanamh ar thopaic ar bith eile a gcuireann daltaf spéis inti.

Tá liosta cuimsitheach tagartha de thopaicf le fáil in Aguisin III. Tá an liosta seo á sholáthar chun go bhféadfadh múinteoirf saothrú breise a dhéanamh orthu le daltaf, ag cur a raon cumais/spéise san áireamh, le n-iad a spreagadh agus a leibhéil teanga a fhorbairt.

N.B. Déantar tagairt aris d'ionramháil chumarsáideach na dtopaici sna Treoirllinte a ghabhann leis an Siollabas seo.

Aguisin I

Gnáthleibhéal: Scrúdú na hArdteistiméireachta, 1997, 1998, 1999

(a) **Prós Dualgais: An Cnuasach**

1. *C/ann Uisnigh* (Séamus Ó Searcaigh)
2. *An Phiast* (Sfle Nf Chéileachair) nó
   In[on Ri na Cathrach Deirge (Angela Bourke)
3. *Mise Mé Féin* (lch. 5-12) (Siobhán Nf Shúilleabháin)
4. *Seal le S[omón* (lch. 107-113) (Seán Ó Riain)
5. *Deora[ocht* (Caibidil I, II, III) (Pádraic Ó Conaire)

(b) **Prós a roghnóidh an múinteoir**

*Ina theannta seo, ni mór do mhúinteoirf an oiread céanna ara laghad d'ábhar oiriúnach elle próis a roghnú agus a shaothrú lena gcuid daltaf.

* Déantar tuilleadh soiléirithe ar an roghnú seo sna *Treoirlinte* a ghabhann leis an Siollabas seo.

Aguisin II

Gnáthleibhéah Scrúdú na hArdteistiméireachta, 1997, 1998, 1999

(a) Dánta Dualgais: An Cnuasach

1. "A Ógánaigh an Chúil Cheangailte" (Amhrán)
2. "Géibheann" (Caitlfn Maude)
3. "Cártai Poist" (Louis de Paor)
4. "Éiceolai (Biddy Jenkinson)
5. "Fothrach Tri Mfn na Craoibhe" (Cathal Ó Searcaigh)

(b) Dánta a roghnóidh an múinteoir:

* Ina theannta seo, nf mór do mhúinteoiri an oiread céanna de dhánta oiriúnacha eile a roghnú agus a shaothrú lena gcuid daltai.

* Déantar tuilleadh soiléirithe ar an roghnú seo sna *Treoirlinte* a ghabhann leis an Siollabas seo,

Aguisin III

Gnáthleibhéal: Liosta na dTopaici

1. An Dalta Féin

   An teaghlach
   Gnáthshaol an teaghlaigh
   Teaghlaigh éagsúla

2. Áit Chónaithe

   An teach agus obair an tf
   An tuath agus an chathair
   An chomharsanacht agus comharsana

3. An Scoil a,qus Cúrsai Oideachais

   Ábhair scoile
   Múinteoiri
   Cineálacha éagsúla scoileanna
   Rialacha agus éide
   Scrúduithe
   Oideachas triú leibhéal
   Oiliúint ghairmiúil
   Cúrsaf oideachais
   Scoileanna speisialta

4. Cairdeas

Tréithe an duine
Na mothúcháin phearsanta
Buanna agus lochtanna an duine

5. Ceol

Cineálacha éagsúla ceoil
Uirlisf
Bannaf, amhránaithe, grúpaf
Na cairteacha
Liricf

6. Spórt

Spóirt foirne
Spóirt aonair
Cumainn agus clubanna

7. Caitheamh Aimsire

Scannáin
Léitheoireacht
Cluichi
Ceol

8. An Ghaeil,qe

An Ghaeilge timpeall orainn
An Ghaeltacht agus canúintf
An Ghaeilge sna meáin chumarsáide
Athbheochan na Gaeilge
An Ghaeilge agus féiniúlacht
An Ghaeilge thar lear
An Ghaeilge agus teangacha neamhfhorleathana eile
Na heagrais Ghaeilge
Raidió na Gaeltachta
Teilifis na Gaeilge

9. Na Meáin Chumarsáide

Na nuachtáin agus iris[
An teilifis
An raidió (áitiúil)
Cineálacha clár teilifise

10. Saol na hOibre

Slite beatha éagsúla
Obair pháirtaimseartha
Agallaimh

11, Taisteal agus Teangacha

Córais agus córacha iompair
Tfortha eile; eisimirce
An Eoraip
Tiomáint
Rialacha bóthair
Timpistf

12. An Aimsir

An aimsir in Éirinn
Na séasúir
An aimsir i dtfortha eile

13. Daoine ar Leith

Daoine faoi éalaing
Áiseanna

14. Creideamh a,qus Eitic

Creideamh in Éirinn anois
Féilte in Éirinn agus i dtfortha elle
Reiligiúin éagsúla
An creideamh agus cúrsaf córa
Saoirse agus cearta daonna

15. Cultúr

- Cultúr na hEireann
- Ceol agus amhráin traidisiúnta
- An lucht taistil agus cultúr
- Litrfocht
- Dánlanna, amharchlanna, iarsmalanna

16. Fadhbanna an Duine Oig

- Dffhostafocht
- Andúileachas
- Foréigean
- Coireanna agus Coirpigh
- Bochtanas

17. Tionsclafocht

- Feirmeoireacht
- lascaireacht
- Turasóireacht
- Monarchana

18. An Timpeallacht

- **An timpeallacht aitiúil**
- Caomhnú ha timpeallachta
- Truailliú

19. Cúrsai Náisiúnta aflus Idirnáisiúnta

An tsfocháin
Cogadh
Arm na hÉireann
An tuaisceart
An pholaitfocht
An tAontas Eorpach

20. An Státchóras

An Stát
Bunreacht na hÉireann
- Toghcháin

21. Airgead

Coigilt
- Pá agus tuarastal

22, **Faisean**

Cineálacha éagsúla éadaf
Fógraiocht

23. Bia agus Sláinte

Cineálacha bia
Béil[agus cócaireacht
Baill an choirp
Tinneas agus galair
SElF

24. Laethanta Saoire

Laethanta saoire in Éirinn agus thar lear
Obair pháirtaimseartha
Turasóirf

25. Ábhair eile a gcuireann an dalta spéis iontu.

ARDLEIBHEAL

CLAR

Lch:

An Siollabas: Nóta 38

Aidhmeanna Ginearálta 38

An Ghaeilge agus Forbairt an Dalta 39

An t-Ardleibhéal: Sainiú 39

An Cultúr Gaelach 40

An Fheasacht Teanga 40

Cuspóid Múinteoireachta 40

Feidhmeanna 44

Topaicí 46

Aguisin I (Prós) 52

Aguisin II (Filfocht) 54

An Siollabas: Nóta

Tugtar aird faoi leith sa siollabas ar na riachtanais seo:

(a) go mbeadh leanúnachas s a siollabas seo ó shiollabas an Teastais Shóisearaigh chun go bhféadfaf gach a bhfuil sealbhaithe ag na daltaf a leathnú, a dhoimhniú agus a bhuanú;

(b) go n-aithneofa[cúlraf agus cumais éagsúla na ndaltaf;

(c) go dtabharfa[aitheantas s ateagasc agus sa mheasúnú do ha scileanna seo: cluastuiscint, labhairt, léamhthuiscint agus scrfobh.

Aidhmeanna Ginearálta

Is iad seo na haidhmeanna ginearálta a bhaineann le múineadh ha Gaeilge ag an leibhéal seo:

(a) Cur ar chumas na ndaltaf ar cainteoid dúchais iad an teanga a úsáid le barr cuannachta agus le sofaisticiúlacht.

(b) Deis a thabhairt do ha daltaf nach cainteoirf dúchais lad an teanga a insealbhú i dtreo is go mbeidh siad láninniúil ar chumarsaid a dhéanamh trf Ghaeilge.

(c) Cumas Gaeilge na ndaltaf a fhorbairt i dtreo is go mbeidh siad láninniúil ar ha scileanna uile, éisteacht, labhairt, léamh agus scrfobh, a ionramháil go cul.

(d) Léargas a thabhairt do na daltaf ar chultúr, ar shafocht agus ar litrfocht ha Gaeilge agus deiseanna a chur ar fáil dóibh iad seo go léir a bhlaiseadh.

(e) Meon deaffach i leith na teanga a chothú sna daltaf, ag cur san áireamh gurbh fhéidir gurb f an Ghaeilge san Ardteistiméireacht an teagmháil fhoirmiúil dheiridh a dhéanfadh furmhór ha ndalta[seo leis an teanga.

(f) Go mbeadh mar thoradh ar mhúineadh ha Gaeilge ag an leibhéal seo go gcothófa[dearcadh dearfach iontu ar fhoghlaim teangacha i gcoitinne agus af chainteoirf teangacha eile mar aon le meas ar chultúir agus ar shafochtaf eile.

(g) Féinmheas agus féinmhuinfn na ndaltaf a chothú trf thuiscint a thabhairt dóibh a r a bhféiniúlacht agus ar a n-oidhreacht chultúrtha.

(h) Taitneamh mar aon le spreagadh intleachtúil agus mothúchánach a sholáthar do na daltaf i gcomhthéacs na Gaeilge.

(i) Ar chdochnú an chúrsa dóibh, go mbeidh leibhéil fhfor-shásúla gabhchumais agus ginchumais sroichte ag ha daltaf, s achaoi gur féidir leo feidhmiú go lán-mhuinfneach i gcaidreamh sóisialta Gaeilge.

An Ghaeilge agus Forbairt an Dálta

Laistigh den siollabas Gaeilge ag an leibhéal seo déanfar cúram d'fhorbairt an dalta. Dfreofar ar na gnéithe seo:

(a) Forbairt phearsanta agus shóisialta an dalta a chur chun cinn.

(b) Cumas samhlafochta, cruthaitheach, aeistéitiúil agus mothaitheach an dalta a fhorbairt.

(c) Dearcadh agus scileanna staidéir a chothú a chabhróidh leis an dalta ó thaobh torthaf acadúla, saol oibre, agus caitheamh aimsire de.

(d) Cumas anail[se, urlabhrafochta agus cuimhne an dalta a fhorbairt.

(e) Tuiscint a chothú s adalta ar ghnás na Gaeilge agus ar nádúr na cumarsáide inti.

(f) I gcás daltai arb f an Ghaeilge an dara teanga acu, cabhrú leo leas a bhaint as na buntáist[a bhaineann le bheith ilteangach.

(g) Cabhrú leis an daltateacht ar sha[ocht agus ar chultúr ha Gaeilge.

(h) A chur ar chumas an daltacúrsatrfú leibhéal s a Ghaeilge a leanúint.

An Cúrsa Ardleibhéil: Sainiú

Tái gceist s achúrsa seo:

(i) Freastal a dhéanamh ar dhaltaf a rinne cúrsa an Ardleibhéil s aTeastas Sóisearach agus ar éirigh go sásúil leo ann.

(il) Freastal a dhéanamh ar dhaltaf a rinne cúrsa an Ghnáthleibhéil agus ar éirigh thar cionn leo ann.

(iii) Go gcuirff béim chuf ar scileanna ginchumais agus gabhchumais.

(iv) Go bhfaigheadh daltaf an leibhéil seo léargas fairsing ar chultúr agus ar litr[ocht na Gaeilge.

(v) Go gcuirf[ar chumas daltaf taitneamh a bhaint as litr[ocht na Gaeilge agus bheith ábalta i a bhlaiseadh agus a mheas.

An Cultúr **Gaelach**

Ar aon dul le cúrsa an Ghnáthleibhéil, déanfar cúram s achúrsa seo de thábhacht oidhreacht chultúrtha na Gaeilge. Tá i gceist anseo go bhfaighidh daltaf léargas maith agus tuiscint iomlán ar ghnéithe den chultúr sin a bhaineann go dlúth le comhthéacs stairiúil a.qus comhthéacs comhaimseartha na Gaeilge.

Tabharfar deis do dhaltaf an cultúr a bhaineann le stair agus le litrfocht ha teanga a bhlaiseadh i gcomhthéacs an staidéir a dhéanfaidh siad af stair ha Gaeilge (féach Ich. 42)

Moltar, áfach, go bhfaighidh daltaf an deis chéanna leis an gcultúr a bhlaiseadh laistigh de mhór-réimsf Topaicf an chúrsa. Nfor cheart go bhféachfaf ar an ngné chultúrtha mar "aguisfn" leis féin nó mar "chuid eile" den chúrsa a gcaithff treabhadh trfd.

Ba cheart, mar sin, an ghné chultúrtha a fhf isteach go nádúrtha le múineadh na scileanna teanga. (Féach Gnáthleibhéal, Ich. 3).

An Fheasacht Teanga

Is féidir leas a bhaint as an eolas agus as an taithf atá ag daltai ar chórais teangacha elle i gcás mhúineadh na Gaeilge chomh maith.

Aithneoidh daltaf rudaf suntasacha faoin nGaeilge óna gcuid eolais ar an mBéarla agus ar ha nuatheangacha. Tá aithint na ndifrfochtaf agus na gcosúlachtaf agus an t-eolas comparáideach seo tábhachtach d'insealbhú ha teanga, m.sh an briathar ag tús ha habairte, córas éagsúil deilbhfochta, sri.

Tabharfar deis do dhaltaf roinnt mhaith eolais faoin teanga féin a inmheánú i gcomhthéacs an staidéir a dhéanfaidh siad ar stair na Gaeilge féin. (Féach Ich. 42).

Cuspóid Múinteoireachta

Beifear ag súil go mbeidh ,qach a bhfuil s adá chúrsa eile insealbhaithe ag daltaf an leibhéil seo ~ u s an méid atá rianaithe thfos de bhreis air sin,

A. **Tuiscint**

(i) Teanga Labhartha (Cluastuiscint)

- Go mbeidh siad lán-inniúil ar thuiscint a bhaint as gnáthchomhráite Gaeilge ar ghnáth-luas
- Go mbeidh siad in ann tuiscint a bhaint as mfreanna nuachta agus tuairisce
- Go mbeidh siad in ann tuiscint a bhaint as tuaidscf raidió agus teilifise a bhaineann le gnáthchúrsaf an tsaoil, le cúrsaf reatha agus polaitfochta.

Go mbeidh siad in ann drámaí agus sraithdhrámaí Gaeilge a thuiscint

Go mbeidh siad in ann pfosaf cainte a bhaineann le cúrsaf litr(ochta agus cultúir a thuiscint.

Beifear ag súil go mbeidh tuiscint mhaith acu ar

- fhoghrafocht agus rithim na teanga
- ha canúintf

réimeanna na teanga.

(ii) Téacsanna Scriofa (Léamhthuiscint)

- Go mbeidh siad in ann déileáil go lán-mhuinfneach le
    * téacsanna iriseoireachta
    * téacsanna liteartha
    * téacsanna léirmheastóireachta
- Go mbeidh siad in ann idirdhealú idir shaghsanna áirithe téacsanna agus chineálacha áirithe sfile.

(iii) Litriocht

Ag eascairt as a bhfuil i gceist in aidhm "(d)" de ha hAidhmeanna Gineáralta, tá sé i gceist go ndéanfaf saothrú ar litrfocht na Gaeilge, idir phrós agus fhilfocht.

B. Labhairt

Beifear ag súil go mbeidh na cumais seo a leanas ag daltaf ar chrfochnú an chúrsa seo dóibh:

Go mbeidh siad ábalta ról iomlán idirghnfomhach a ghlacadh ,qo lán-mhuinineach i gcomhrá pearsanta agus foirmiúil.

Go mbeidh siad ábalta an teanga a labhairt de réir ghnás agus fhoghrafocht ha Gaeilge.

C. Scriobh

Beifear ag súil go mbeidh na cumais seo a leanas ag daltaf ar chrfochnú an chúrsa dóibh:

- Go mbeidh slad ábalta iad féin a chur in iúl le cruinneas agus le beachtas teanga.

  Go mbeidh siad in ann dréachtaf fada ceapadóireachta de chinéalacha éagsúla a scdobh.

  Go mbeidh siad ábalta tuairimf a nochtadh go lán-mhuinfneach trf mheán ha scribhneoireachta.

  Go mbeidh siad in ann stil phearsanta a fhorbairt de réir a chéile.

D. Prós

Tá s éi gceist go ndéanfadh daltaf an leJbhéil seo saothrú ar

(i) gach a bhfuil leagtha sios don Ghnáthleibhéal

aqus

(ii) ceann amháin de na rannóga A, B, C, D thfos -

A: cnuasach gearrscéalta
B: úrscéal
C: dfrbheathaisnéis
D: dráma

(féach A,quisfn 1).

E. Filiocht

Tá s éi gceist go ndéanfadh daltaf an leibhéil seo saothrú af

(i) gach a bhfuil leagtha sfos don Ghnáthleibhéal

agus.

(ii) ocht gcinn de dhánta ainmnithe s a bhreis (féach A,quisfn 2).

F. Stair na Gaeilge

Déanfar saothrú s a chuid seo den chúrsa ar stair ha litrfochta agus na teanga agus ar imeachtaf na teanga ó aois go haois. Táthar ag súil leis go mbeidh de thoradh ar an gcuid seo den chúrsa go dtuigfidh na daltaf gur teanga f an Ghaeilge a bhfuil sinsireacht agus saothrú na mflte bliain laistiar di, agus go bhfuil eispéireas ár muintire trfd an stair le haireachtáil inti.

Nóta: Beifear ag súil go ndéanfar comhtháthú s atea,qasc idir an chuid seo den chúrsa agus

(a) an prós agus an fhilfocht

(b) ábhar na dtopaici.

Stair na Gaeilge: Prfomh-Cheannteidil

1. An Ghaeilge mar theanga Cheilteach.
2. Forás na Gaeilge (claochluithe foirme, canúintf, sri.)
3. Stair shóisialta ha Gaeilge.
4. Litrfocht na Sean-Ghaeilge (an Rúrafocht san áireamh)
5. An Fhiannafocht.
6. Filfocht ha mBard.
7. Prós an 17~haois.
8. An tAmhrán (an Aisling san áireamh)
9. Saothrú ha Gaeilge s anaoú haois déag
10. An Ghaeilge san fhichiú haois (clo, caighdeánú, sri.)
11. Béaloideas ha Gaeilge.
12. Litrfocht ha hAthbheochana.
13. Prós-scrfbhneoirf nalinne seo.
14. Fili ha linne seo.

Nóta: Déantar soiléiriú breise ar gach a bhfuil i gceist sna Cuspóirf Múinteoireachta thuas agus ar ghnéithe eile den Siollabas Ardleibhéil sna *Treoirlinte* a ghabhann leis an siollabas.

Feidhmeanna

Is ionann feidhm anseo agus an úsaid a bhaineann duine as teanga chun sprioc nó aidhm a churi gcrfch. Moltar do mhúinteoid a gcuid daltaf a ullmhú chun go mbeadh ara gcumas an raon teanga a bhaineann leis ha feidhmeanna seo a leanas a aithint sa ghabhchumas (tuiscint) agus a úsáid sa ghinchumas.

Sóisialú (teagmháil a dhéanamh agus a choimeád le daoine elle)

Beannú

Cur in aithne

Sonraf pearsanta a fháil is a thabhairt

Bufochas a ghabháil

Comhghairdeas a dhéanamh

Cuireadh a thabhairt, glacadh le cuireadh (nó diúltú dó)

Slán a fhágáil

Coinne a shocrú

Leithscéal a ghabháil

Fiafraf

Achainf a iarraidh, sri.

Geallúint a thabhairt

Socrú a dhéanamh

Ag lorg nó tabhairt eolais

- Cur sfos a lorg is a chur in iúl
- Mfniú a lorg is a thabhairt
- Teachtaireacht a thabhairt nó a chur ar aghaidh

Deimhniú a dhéanamh

- Seasamh a thógáil nó taobh a ghlacadh
- A rá go nó nach bhfuil rud éigin ar eolas agat
- Inniúlacht nó cumas a chur in iúl
- A fháil amach an bhfuil rud éigin ar eolas ag duine
- A rá gur cuimhin leat rud, duine nó áit éigin

Ag cur tuairimi nó dearcadh in iúl

- Tuairimf a lorg nó a nochtadh
- Rogha a chur in iúl

Spéis nó suim a nochtadh

Aontú agus easaontú

Dúil nó mian a chur in iúl

Cinnteacht nó éiginnteacht a chur in iúl

Ag áitiú

Rudaf a iarraidh ar dhuine eile

Iarraidh ar dhuine rud éigin a dhéanamh

Cabhair a iarraidh

Cead a iarraidh

Comhairle a thabhairt

Éileamh a dhéanamh

Moladh a dhéanamh

- Rabhadh a thabhairt

Ag cur mothúcháin in iúl

Mothúcháin a nochtadh agus a aithint

Taitneamh, pleisiúr, sásamh a chur in iúl

M(thaitneamh agus mfshastacht a chur in iúl

Fearg, dfomá, aiféala a nochtadh

Imnf a chut in iúl

Cathú, brón a chur in iúl

Grá, fuath, déistin a chur in iúl, sri.

Ag leasú na cumarsáide

Easpa tuisceana a chur in iúl

Comhrá a choimeád sa tsiúl

Ag iarraidh ar dhuine rud a athrá

Ag iarraidh ar dhuine rud a shoiléiriú nó a mhfniú

Ag iarraidh ar dhuine focal a litriú

Topaici

* Beidh ar dhaltaf an Ardleibhéil saothrú a dhéanamh ar thopaicf an Ghnáthleibhéil, Moltar go ndéanfaf saothrú cul ar aon dul lena bhfuil léirithe i gcás an Ghnáthleibhéil ar na topaicf seo thfos (ag cur an fhorbairt agus an tógáil teanga chuf san áireamh). Is mar threoir a thugtar na fo-theidil anseo:

1. **An Dalta Féin**
   - An teaghlach
   - Gnáthshaol an teaghlaigh
   - Teaghlaigh éagsúla
   - An teaghlach i dtfortha elle
2. Áit Chónaithe
   - An teach agus obair an tf
   - An tuath agus an chathair
   - An chomharsanacht agus comharsana
   - An nuatheicneolafocht s ateach
3. **An Scoil agus Cúrsai Oideachais**
   - Ábhair scoile
   - Múinteoirf
   - Cineálacha éagsúla scoileanna
   - Rialacha agus éide
   - Scrúduithe
   - Oideachas trfú leibhéal
   - Oiliúint ghairmiúil
   - Cúrsaf oideachais
   - Scoileanna speisialta
   - Brú agus iomafocht
   - Oideachas aosach

* Déantar tagairt arfs d'ionramháil chumarsáideach ha dtopaicf seo sna Treoirlinte a ghabhann leis an Siollabas seo.

4. **Cairdeas**
   - Tréithe an duine
   - Na mothúcháin phearsanta
   - Buanna agus lochtanna an duine
   - **An grá**
   - Pósadh
   - Colscaradh

5. Ceol
   - Cineálacha éagsúla ceoil
   - Uirlisf
   - Bannaf, amhránaithe, grúpaf
   - Na cairteacha
   - Liricf
   - Tionscal an cheoil

6. Spórt
   - Spóirt foirne
   - Spóirt aonair
   - Cumainn agus clubanna
   - Tábhacht an spóirt
   - An spórt gairmiúil agus an spórt amaitéireach

7. **Caitheamh Aimsire**
   - Scannáin
   - Léitheoireacht
   - Cluichf
   - Ceol
   - Buntáisti agus tábhacht an chaitheamh aimsire

8. **An Ghaeilge**

An Ghaeilge timpeall orainn
An Ghaeltacht agus canúintf
An Ghaeilge sna meáin chumarsáide
A'thbheochan ha Gaeilge
An Ghaeilge agus féiniúlacht
An Ghaeilge thar lear
An Ghaeilge agus teangacha neamhfhorleathana eile
Na heagrais Ghaeilge
An dátheangachas
Raidió na Gaeltachta
Teiliffs na Gaeilge

9. **Na Meáin Chumarsáide**

- Na nuachtáin agus irisf
- **An teiliffs**
- An raidió
- Cineálacha clár teilifise
- Tionchar agus tábhacht na teiliffse

10. **Saol na hOibre**

- Slite beatha eagsúla
- Obair pháirtaimseartha
- Agallaimh
Gnéaschothromafocht
- Ceardchumainn

11. **Taisteal agus Teangacha**

- Córais agus córacha iompair
- Tfortha elle; eisimirce
- An Eoraip
- Teangacha na hEorpa

Ceadúnas tiomána
Rialacha bóthair
Timpistf

12. **An Aimsir**
An aimsir in Éirinn
Na séasúir
An aimsir i dtfortha elle

13. **Daoine ar Leith**
Daoine faoi éalaing
Aiseanna ar leith
Cearta an duine

14. **Creideamh agus Eitic**
Creideamh in Éirinn anois
Féilte in Eirinn agus i dtfortha eile
Reiligiúin éagsúla
An creideamh agus cúrsa(córa
Cearta agus Saoirse an duine

15. **Cultúr**
- Cultúr na hÉireann
- Ceol agus amhráin traidisiúnta
An lucht taistil
Litdocht
- Dánlanna, amharchlannaa, iarsmalanna

16. **Fadhbanna an Duine Oig**
Dffhostafocht
Andúileachas
Foréigean

Coireanna agus coirpigh
Bochtanas

17. **Tionsclaiocht**
Feirmeoireacht
lascaireacht
- Turasóireacht
- Monarchana
An tAontas Eorpach
- Nuatheicneolafocht

18. **An Timpeallacht**
An timpeallacht aitiúil
Caomhnú na timpeallachta
Truailliú
Achmainnf nádúrtha

19. **Cúrsai Náisiúnta agus Idirnáisiúnta**
An tsfocháin
Cogadh
An Tuaisceart
An tAontas Eorpach
An pholait(ocht

20. **An Státchóras**
An Stát
Bunreacht na hÉireann
Toghcháin

21. **Airgead**
Coigilt
Dfluacháil agus boilsciú
Pá agus tuarastail

Fiontraiocht

22. **Faisean**

Cineálacha éagsúla éadaf
Fógra/ocht agus margafocht
Tionscal an fhaisin

23. **Bia agus** Sláinte

Cineálacha bia
Béilf
Baill an choirp
Tinneas agus galair
SEIF

24. **Laethanta Saoire**

Laethanta saoire in Éirinn agus thar lear
Obair pháirtaimseartha
Turasóireacht

25, **An Triú Domhan**

Cearta daonna
Cearta agus an chóir
Tubaisti nádúrtha
Claondearcadh agus cinfochas

26. **An Litriocht**

Cad chuige an litrfocht?
- Litrfocht na Gaeilge
- Litrfocht an Bhéarla agus i dteangacha eile
- Cineálacha éagsúla litrfochta

27. Ábhair eile a gcuireann an dalta spéis iontu

Aguisin I

Ardleibhéal: Scrúdú na hArdteistiméireachta 1997, 1998, 1999

Prós

Tái gceist go ndéanfadh daltaf an leibhéil seo saothrú ar:

(a) Gach a bhfuil leagtha sfos don Ghnáthleibhéal

agus

(b) Ceann amháin de ha rannóga A, B, C, D thios.

A. Gearrscéalta

(i) Cnuasach gearrscéalta,ainmnithe.
Scothscéalta (Pádraic 0 Conaire)

nó

(ii) Cnuasach ar bith ,qearrscéalta a roghnódh an múinteoir ranga. *

B. Úrscéalta

(i) Úrscéal ainmnithe
Máire Nic Artáin (Séamas Ó Néill)

nó

(ii) Úrscéal ar bith a roghnódh an múinteoir ranga. *

C. Dirbheathaisnéisf

(i) Dfrbheathaisnéis ainmnithe.
A Thiq Ná Tit Orm (Maidhc Dainfn Ó Sé)

nó

(il) Dfrbheathaisnéis a roghnódh an múinteoir ranga. *

D. Dráma

0) Dráma ainmnithe
An Triail (Mairéad Ni Ghráda)

nó

(ii) Dráma ar bith a roghnódh an múinteoir ranga. *

* Déantar tuilleadh soiléirithe ar an roghnú seo sna *Treoirlinte* a ghabhann leis an Siollabas seo.

Aguisin II

Ardleibhéal: Scrúdú na hArdteistiméireachta 1997, 1998, 1999

Filiocht

Tá i gceist go ndéanfadh daltaf an leibhéil seo saothrú ar:

(a) Gach a bhfuil leagtha sfos don Ghnáthleibhéal

agus

(b) Na dánta seo a leanas:

1. "Fuaras Mian" - Donncha Mór Ó Dálaigh.
2. "Caoineadh Airt Ui Laoghaire" (Une 1-68 agus Ifne 177-188) - Eibhlfn Dhubh Nf Chonaill.
3. "An Bonnán Buf" - Cathal Bui Mac Giotla Ghunna
4. "Mac An Cheannaf" - Aogán Ó Rathaille.
5. "Saoirse" - Seán Ó Riordáin.
6, "Gadscaoileadh" - Máirtfn Ó Direáin.
7. "An Seanghalar" - Máire Mhac an tSaoi.
8, "Máthair" - Nuala Nf Dhomhnaill.

****

AN CÓRAS MEASÚNACHTA

GNÁTHLEIBHÉAL AGUS ARDLEIBHÉAL

An Córas Measúnachta

Gnáthleibhéal agus Ardleibhéal

Tá an córas measúnachta thfos bunaithe ar na cuspóirf múinteoireachta agus ar na haidhmeanna uile a ghabhann leis an siollabas seo. Tugtar aitheantas s achóras seo do ha scileanna teanga go léir (idir scileanna ginchumais agus scileanna gabhchumais) agus cuirtear béim chuf orthu.

San ábhar teanga a iarrfar ar na daltaf a ionramháil s a Bhéaltriail, s a Triail Chluastuisceana agus ar Scrúdpháipéar I, beidh na Topaicf atá tiostaithe s a Siollabas (gnéithe den Chultúr Gaelach ina measc) san áireamh. Tástálfar ar Scrúdpháipéar I1 a bhfuil de shamplaf as litrfocht ha Gaeilge le saothrú ag ha daltaf (móide Stair ha Gaeilge i gcás lucht Ardleibhéil).

Nóta: Is é 600 marc an t-iomlán don Scrúdú.

A. *Labhairt ha Gaeilge (An Bhéaltriail) (150 marc)*

1. Déanfar tástáil ar chumas labhartha agus cumarsáide na ndaltaf trf mheán na Gaeilge s a Bhéaltriail.

2. Triail chomónta a bheidh ann don Ghnáthleibhéal agus don Ardleibhéal.

3. Beidh na mfreanna seo a leanas s atriail:

(a) Léamh/aithris filiochta: larrfar ar an dalta 10 lfne nó mar sin (as a chéile) a léamh n...6 a aithris as dán amháin a roghnóidh an scrúdaitheoir as na cúig dhán atá sa chnuasach dualgais filfochta do lucht Gnáthleibhéil agus Ardleibhéil.

(b) Léamh próis: larrfar ar an dalta sliocht gairid amháin a léamh as liosta sleachta ón gcnuasach dualgais próis do lucht Gnáthleibhéil agus Ardleibhéil. Beidh an liosta sleachta sin réamhullmhaithe ag an dalta (cuirfear na sonraf uile faoin liosta sin chuig na scoileanna in am trátha). Nf chuirfear aon cheisteanna tuisceana ar an sliocht próis sin.

Nóta: Maidir le (a) agus (b) thuas, nf gá in aon chor go mbeadh iarracht an dalta de réir chóras foghrafochta ha canúna atá s adán nó s a sliocht. Is éard atá tábhachtach ná an iarracht a bheith fogharchruinn, rithimchruinn, agus sothuigthe don scrúdaitheoir mar iarracht dhflis Ghaeilge.

(c) Triail Chainte: Gnáthchúrsaf agus gnáthimeachtaf laistigh de raon spéise agus cumais na ndaltaf is mó a bheidh i gceist anseo.

4. Is lad an dá ghné a chuirfear san áireamh sa triail chainte, 3 (c), ná

   (a) Stór Gaeilge: Fairsinge agus saibhreas foclóra agus **leaganacha cainte** an iarrthóra agus ~/ri mbun cumarsáide, agus smaointe, tuairimf agus mothúcháin a chur in iúl, sri.

   (b) **Cumas Teanga:** Cumas an iarrthóra na prfomhghnéithe de cheart **na Gaeilge** (comhréir agus struchtúir, gramadach agus deilbhfocht, rithim agus foghrafocht) a úsáid go cruinn maidir lena bhfuil de stór Gaeilge aige/aici ina c(h)uid iarrachtaf cainte agus cumarsáide. Tagann gné ha Ifofachta i gceist anseo chomh maith.

   Nóta: Nf mór cuimhneamh air gur dhá ghné den **aonad** céanna lad (a) agus (b) anseo - Gaeilge labhartha an iarrthóra.

5. Tuairim is 13-15 nóiméad a mhairfidh an Bhéaltriail.

6. **Marcáil (150)**

   (i) Léamh/Aithris Fil[ochta 15 marc

   (il) Léamh próis 15marc

   (iii) Triail chainte 120 marc

B. Cluastuiscint

1. Beidh téip chomónta ann don Ghnáthleibhéal agus Ardleibhéal ach gur scrúdpháipéir ar leith a bheidh ann chun freastal ar an dá leibhéal cumais.

. I nGaeilge amháin a bheidh an t-ábhar téipe agus na scrúdpháipéir chtuastuisceana. Nf mór freagairt ha n-iarrthóiri bheith i nGaeilge freisin, ach amháin áit ar bith a bhféadfaf an freagra a chur in iúl **gan** focail a úsáid. Nf gá in aon chor gur abairtf iomlána a scrfobhfadh ha daltaf gach uair mar fhreagraf ar ha ceisteanna.

3. Úsáidfear modhanna éagsúla ceistiúcháin, ceisteanna ilrogha ina measc.

4. Beidh cothromafocht idir na mórchanúintf, ach seachnófar mórdhifrfochtaf foclóra agus gramadaf agus nathanna logánta.

5. Caint shoiléir a bheidh ar an téip agus f á labhairt ag cainteoirf maithe Ifofa.

6. Ni mór do gach iarrthóir an triail seo a ghlacadh ag an leibhéal céanna a bheidh á ghlacadh aige/aici s a Scrúdú Scrfofa.

7. Tuairim is leathuair an chloig a mhairfidh an triail.

8. Piosai cainte dá leithéid seo is mó a bheidh i gceist agus dlúthbhaint acu le hábhar ha dtopaid s a siollabas (gnéithe den chúltúr Gaelach san áireamh) agus le saol agus timpeallacht na ndaltai:

Comhráite agus agallaimh
Mfreanna nuachta agus tuairisce
fógraf, teachtaireachtaf sri
pfosaf cainte agus giotaf faisnéise de gach saghas
giotaf as cláir raidió/teilifise.

9. **Marcáil**

Gnáthleibhéal:	120 marc
Ardleibhéal:	90 marc

C. Na Scrúdpháipéir Scriofa

Gnáthleibhéal

1. Beidh dhá pháipéar ann don leibhéal seo.

2. Dhá uair an chloig a mhairfidh gach páipéar dfobh.

3. Páipéar I (180 marc)

(a) Ceapadóireacht

(i) Sa chuid seo den scrúdú iarffar ar dhaltaf tabhairt faoi dhá cheann de na cineálacha seo ceapadÓireachta:

Giota leanúnach
Scéal
Litir
- Comhrá

(ii) Tabhaffar rogha d'iarrthóirf laistigh de ha cineálacha ceapadóireachta sin.

(iii) Tabhaffar treoir s a pháipéar scrúdaithe maidir leis an bhfad a mbeifear ag súil leis san fhreagairt i gcás na bpfosaf seo.

(b) Léamhthuiscint

(i) Beidh ar dhaltaf tabhairt faoi dhá shliocht léamhthuisceana.

(ii) Piosai den chineál seo thfos is mó a bheidh i gceist.

Ailt irise/nuachtáin
Giotaf as téacsanna pearsanta (m.sh. dialanna, litreacha 7ri.)
Tuairiscf ar imeachtaf éagsúla (gnéithe den chultúr Gaelach san áireamh).

(iii) Beidh an bhéim uile sna focheisteanna ar thuiscint na ndalta(a r a bhfuil i gceist sna sleachta. Ni bheidh aon fhocheist bunaithe ar thástáil ghnéithe d'fhoclóir ná de theanga na sleachta.

(c) Marcáil

Ceapadóireacht: 100 marc (2 x 50)
Léamhthuiscint: 80 marc (2 x 40)

Páipéar II (150 marc)

Scrúdófar prós agus filfocht an tSiollabais sa pháipéar seo.

Prós

1. larrfar ar dhaltaf dhá cheist a fhreagairt s a chuid seo den scrúdú: ceist amháin ar an ábhar dualgais agus ceist eile ar an ábhar roghnach.

2. Tabharfar rogha do ha daltaf laistigh de gach ceist dfobh sin.

3. Úsáldfear modhanna éagsúla ceistiúcháin. Tástáil eolais/tuisceana ha ndaltaf ar an bprós a bheidh i gceist.

4. Scrúdófar teanga an phróis dualgais laistigh den cheist ar an bprós dualgais.

5. Marcáil

Prós dualgais: 40 marc
PrÓs roghnach: 35 marc

Filiocht

1. larrfar ar dhattaf dhá cheist a fhreagairt s a chuid seo den scrúdú: ceist amháin ar na dánta dualgais agus ceist eile ar na dánta roghnacha.

2. Tabharfar rogha laistigh de gach ceist dfobh sin.

3. Úsáldfear modhanna éagsúla ceistiúchain. Tástáil eolais/tuisceana na ndaltaf ar ha dánta uile a bheidh i gceist.

4. Marcáil

Dánta dualgais: 40 marc
Dánta roghnacha: 35 marc

Ardleibhéal

1. Beidh dhá pháipéar ann don leibhéal seo.

2. Dhá uair go leith a mhairfidh gach páipéar diobh.

3. Páipéar I (165 marc)

(a) Ceapadóireacht

(i) Iarrfar ar dhaltaf tabhairt faoi cheann amháin de na cineálacha seo ceapadóireachta:

Aiste
óráid
Tuairisc
Scéal
Diospóireacht (piosa cainte lena linn)
Ait nuachtáin/irise

(ii) Beifear ag súil le fairsinge agus le saibhreas Gaeilge a bheith acu mar aon le cumas ar ha prfomhghnéithe de cheart na teanga a úsáid le cruinneas agus le beachtas.

(iii) Beifear ag súil go mbeidh na daltaf seo in ann tuairimi pearsanta a chur in iúl go héifeachtach tri mheán ha scr[bhneoireachta.

(b) Triail Teanga

(i) Cuirfear sliocht leanúnach próis faoi bhráid na ndaltai agus iarrfar orthu bearnai ann a lionadh.

(ii) Roghnófar na nithe atá fágtha ar lár sna bearnaf chun cumas na ndaltaf maidir le bunstruchtúir agus foclóir na teanga a thástáil.

(iii) Maidir le roghnú an tsleachta sin, cuirfear na nithe seo a leanas san áireamh -

topaiciúlacht ábhair
gnáthúsáid chumarsáideach ha teanga

Nóta:

De réir mar atá rianaithe in (i), (il), (iii) anseo a bheidh an cheist seo sna blianta tosaigh, ach tá s éi gceist modhanna éaqsúla ceistiúcháin a úsáid s a chuid seo ina dhiaidh sin.

(c) Léamhthuiscint

(i) Iarrfar ar dhalta[tabhairt faoi dhá ghiota léamhthuisceana. Gnáthphrós laethúil de chine~! na hiriseoireachta ar ghnáthchúrsaf spéisiúla is mó a bheidh sna giotai seo.

Iii) Cuirfear ceisteanna tuisceana faoi ábhar ha ngiotaf. Nf bheidh aon cheist bunaithe ar thástáil ghnéithe de theanga ha ngiotai.

(d) **Marcáil**

Ceapadóireacht: 100 marc

Triail Teanga: 15 marc

Léamhthuiscint: 50 marc (25 x 2)

Páipéar II(195 marc)

1. Sa pháipéar seo déanfar tástáil ar phrós agus ar fhilfocht an tSiollabais, agus ar Stair na Gaeilge.

2. **Prós**

Iarrfar ar dhaltaf tabhairt faoi dhá cheist:

(i) Ceist ar an gcnuasach de phrós dualgais atá comónta don Ghnáthleibhéal agus don Ardleibhéal. Laistigh den cheist seo freisin déanfar tástáil ar an bprós ar leith is gá don mhúinteoir ranga a roghnú de bhreis ar an bprós dualgais úd. Scrúdófar teanga an phróis dualgais laistigh den cheist ar an bprós dualgais.

(il) Ceist amháin as a ro,qha ceann amháin de na ceithre rannóg seo a leanas: gearrscéalta, úrscéalta, dfrbheathaisnéisf, drámaf (faoi mar atá siad leagtha amach s a siollabas féin).

(iii) Beidh rogha ar fáil laistigh de gach ceist dfobh sin.

(iv) Sna ceisteanna próis dfreofar ar na gnéithe seo a leanas:

eolas/tuiscint ar an ábhar
cumas léirmheastóireachta

3. **Filiocht**

Iarrfar ar dhaltaf tabhairt faoi dhá cheist:

(i) Ceist ar na dánta dualgais atá comónta don Ghnáthleibhéal agus don Ardleibhéal. Laistigh den cheist seo freisin, déanfar tástáil ar ha dánta ar leith is gá don mhúinteoir ranga a roghnú de bhreis ar na dánta dualgais úd.

(ii) Ceist ar na dánta dualgais breise atá leagtha sfos s a siollabas don Ardleibhéal.

(iii) Cuirfear rogha ar fáil laistigh de gach ceist dfobh sin.

(iv) Sna ceisteanna fil(ochta d[reofar ar ha gnéithe seo a leanas:

eolas/tuiscint ar na dánta ó thaobh ábhair agus foirme de
eolas/tuiscint ar na filf
eolas/tuiscint ar chúlra na ndánta
cumas léirmheastóireachta.

4. Stair na Gaeilge

(i) Sa chuid seo den scrúdú iarrfar ar dhaltaf gearrchuntas a scrfobh ar ghnéithe áirithe de dhá thopaic as an liosta atá s a siollabas.

(ii) Tabharfar rogha s acheist seo.

(iii) Ar an eolas atá an bhéim s acheist seo. Eolas ginearálta atá ag teastáil den chuid is mó ach é réasúnta cruinn.

5. Marcáil

Prós:	80 marc (40 x 2)
Filfocht:	70 marc (35 x 2)
Stair na Gaeilge:	45 marc (23 + 22)

D. *An Chothrornaiocht Mharcála*

Mar a leanas a bheidh an chothromafocht mharcála s a Ghnáthleibhéal agus san Ardleibhéal.

Gnáthleibhéal

(i) Béaltriail	25%
(il) Cluastuiscint	20%
(iii) Páipéar I (Léamhthuiscint, Scrfobh)	30%
(iv) Páipéar II (Prós agus Filfocht)	25%

Ardleibhéal

(i) Béaltriail	25%
(ii) Cluastuiscint	15%

(iii) **Páipéar I**
(Léamhthuiscint, Scrfobh, Trialacha Teanga) 27.5%

(iv) Páipéar II
(Prós, Filfocht agus Stair) 32.5%

--*-*-*-*-*-*